

ناتو در خلیج فارس

4 سال بعد از اعلام ابتکار همکاری استانبول

اداره گل

آموزش و

پژوهش

معاونت

سیاسی

در این پژوهش می‌خوانید:

۱. ابتکار همکاری استانبول

۲. نقش ناتو در عراق و افغانستان

۳. بدنامی: مشکل عمده ناتو در خاورمیانه

۴. پیشرفت جزئی در نفوذ ناتو به منطقه بعد از ۱۴ سال تلاش

کاربردهای این پژوهش

□ پخش اخبار

□ تولید خبر

□ تولید برنامه سیاسی

□ تولید گزارش

پژوهشگر: سیروس مرادی

کد پژوهشی: I.342

تاریخ: 87/2/1

بسمه تعالی

به دنبال اجلاس آگوست سال ۲۰۰۴ ناتو در استانبول ترکیه، ابتکار همکاری استانبول برای همکاری ناتو و کشورهای حوزه خلیج فارس پیشنهاد گردید. اکنون بعد از ۴ سال که از ارائه این طرح می گذرد، به نظر میرسد که هنوز همه چیز در شروع کار قرار دارد و ناتو از حسن شهرت مناسبی برای همکاری های گسترده با کشورهای منطقه برخوردار نیست.

۱- خلیج فارس در تاریخ معاصر جهان محل حساسی بوده و از اهمیت راهبردی عمده ای برخوردار است. نزدیک به ۶۰ درصد از ذخایر نفت جهان در کشورهای ساحلی آن نهفته است. علاوه بر اینها کشورهای این ناحیه دارای دومین، سومین و چهارمین و پنجمین ذخیره گاز طبیعی بعد از روسیه می باشند. اقتصاد جهانی به شدت به انرژی صادراتی از خلیج فارس وابسته است و پیش بینی میشود که این وابستگی تا دهها سال آینده نیز ادامه یابد. خلیج فارس برای مدتهای مدید به صورت یک آبراه شلوغ کشتی رانی که تامین امنیت آن برای جهان بسیار مهم است باقی خواهد ماند.

۲- عملیات ناتو در افغانستان و عراق باعث گردیده تا اهمیت استراتژیک این منطقه بیش از پیش اهمیت پیدا کند. همه ۲۶ کشور عضو ناتو به این امر واقف هستند که اگر دولت فعلی عراق نتواند امنیت را در این کشور برقرار سازد، شکست آنها برای امنیت کل منطقه مصیبت بار خواهد بود. پیمان ناتو، ایران را به تبعیت از آمریکا به تلاش برای دستیابی به تسلیحات هسته ای و دخالت در امور داخلی عراق متهم کرده و همراه با نیروهای آمریکائی برای تثبیت دولت عراق تلاش دارد. ناتو، ایران قدرتمند بعلاوه عراقی ضعیف و نا امن را بزرگترین کابوس امنیتی برای آینده منطقه میداند.

۳- مقامات پیمان ناتو از حضور فعال و گسترده این پیمان در منطقه پشتیبانی می کنند ولی با احتیاط این نکته را روشن ساخته اند که منظور اصلی آنها بیشتر مشارکت در تحولات سیاسی است تا نظامی. ناتو تاکنون بارها آمادگی خود را برای مشارکت در برنامه آموزشی و انجام مانور های مشترک با کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس اعلام کرده است. از بین شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس تاکنون کویت، قطر، بحرین و امارات متحده عربی با ناتو پیمان های همکاری در چارچوب ابتکار همکاری استانبول

که در سال ۲۰۰۴ به عنوان محملی برای شروع همکاریهای کشورهای عربی حوزه خلیج فارس و ناتو اعلام شد، منعقد کرده اند. عمان و عربستان هنوز در خصوص همکاری عملی با ناتو اقدامی را انجام نداده اند.

۴- قبل از وقوع تحولات یازده سپتامبر سال ۲۰۰۱، آمریکا برای مدتهای طولانی در منطقه خلیج فارس حضوری فعال داشت. در قرن بیست و یکم بر اهمیت راهبردی منطقه خلیج فارس بازهم افزوده شد. آمریکا قراردادهائی را برای استفاده از پایگاههای عربستان سعودی، کویت و عمان و امارات متحده عربی با این کشورها به امضاء رسانید. این در حالی است که بحرین و قطر مدتهاست که محل استقرار کشتی های جنگی آمریکائی در منطقه خلیج فارس هستند. علاوه بر اینها در چارچوب جنگ بر ضد ترور واشنگتن، نیروهائی از کشورهایی از ۱۶ کشور عضو ناتو در منطقه فعالند. آمریکا و آلمان تاسیسات و نفراتی برای مقابله با تاثیرات حملات (ش.م.ر) شیمیائی، میکروبی و رادیوآکتیو در منطقه مستقر ساخته اند. افسران آلمانی نیروهای پلیس عراق را در امارات متحده عربی آموزش میدهند.

۵- ابتکار همکاری استانبول را بعد از ۴ سال که از ارائه آن به کشورهای منطقه خلیج فارس میگذرد، نمی توان پروژه ای تکمیل شده به حساب آورد بلکه آن را می توان فعالیتی در حال گسترش تلقی کرد. عمان و عربستان سعودی که از کشورهای عمده شورای همکاری خلیج فارس هستند، هنوز از فعالیتهای ناتو استقبال نکرده و رسماً آن را تحت مطالعه دارند. تحت این ابتکار ناتو، طیف وسیعی از همکاریهای نظامی را به کشورهای منطقه پیشنهاد کرده که از آموزش سربازان تا بودجه نویسی نظامی و مبارزه با قاچاق اسلحه را در میان میگیرد.

۶- ناتو در تبلیغات رسمی خود در کشورهای منطقه، ایران را دارای جاه طلبی تاریخی برای رخنه در کشورهای حاشیه جنوب خلیج فارس معرفی و تهران را هنوز مشتاق به صدور انقلاب به جهان و به ویژه کشورهای همسایه میداند. از اینها گذشته ، ناتو ، تهران را عامل مهمی در عدم سازش فلسطینی ها با ریم صهیونیستی از طریق حمایت از حماس و حزب الله میداند. با اینحال مهمترین عامل اختلاف غرب و ایران ، فعالیتهای صلح آمیز هسته ای ایران است. ناتو با سوء استفاده از همه این ترفندها ، سعی در جلب نظر کشورهای منطقه بر ضد ایران و گشودن جای پائی برای خود در قلب خاورمیانه را دارد.

۷- از نقطه نظر ناتو، نقش ایران در خصوص عراق، یکدست نیست. در حالی که ایران از سقوط صدام حسین در کنار مرزهای غربی خود خوشحال است و از پایداری اوضاع در عراق سود می برد با اینحال ناتو، تهران را به پشتیبانی از برخی عناصر تندرو شیعه از جمله مقتدای الصدر، متهم میکند. به اعتقاد، ناتو، با وجود اکثریت شیعه در عراق، آیت الله سیستانی علاقه چندانی به مشارکت روحانی های مسلمان در روند تحولات سیاسی کشور عراق و قبول پست های سیاسی و اجرایی ندارد. به نظر تحلیلگران ناتو، شیعیان عراق بیشتر ناسیونالیست هستند تا شیعه. به هر حال استراتژیست های ناتو، تلاش زیادی را در بر انگیختن اختلافات قومی و مذهبی در عراق صورت داده و به نحوی حضور ناتو را در عراق با برقراری آرامش احتمالی پیوند دهند.

۸- به اعتقاد پژوهشگران ناتو، نقش ایران در افغانستان بیشتر صرف ایجاد ثبات و کسب نفوذ در دوران بعد از طالبان است. تهران با ارائه ۵۰۰ میلیون دلار کمک به دولت حامد کرزای، در بین دولت های عمده کمک کننده به افغانستان قرار دارد.

۹- برخی کارشناسان ناتو پیش بینی کرده اند که با توجه به مجموعه دل نگرانی های ایران از تامین امنیت ملی خود و مشکلاتی که در زمینه های مختلف بین کشورهای غربی و ایران وجود دارد، ناتو می تواند به عنوان محملی برای بحث و مذاکره در خصوص ارائه یک سیستم امنیت دسته جمعی که نگرانی های همه کشورهای منطقه در آن ملحوظ گردد، قرار گیرد. ناتو به عنوان سازمانی فراملی از نظر خود شاید بتواند چنین نقشی را بازی کند. مشکل بزرگ در این راه همان نداشتن حسن شهرت ناتو در منطقه است. با سابقه ای که ناتو در جنگ سرد کسب کرده و با توجه به ذهنیت منفی زیادی که مردم منطقه نسبت به ناتو دارند، بعید به نظر میرسد که ناتو بتواند نقش سازنده ای را در تامین امنیت منطقه حساس خلیج فارس ایفاء کند.

۱۰- با وجود همه تلاش هایی که ناتو برای جلب همکاری کشورهای منطقه خلیج فارس انجام داده و می دهد، اغلب مردم و افکار عمومی در اینجا، ناتو را به عنوان بازوی نظامی وزارت خارجه آمریکا تلقی می کنند. دبیر کل ناتو این نکته را روشن ساخته که مشکل اصلی ناتو در اینجا، قبل از هر چیز کار بر روی افکار عمومی و تبلیغ برای ارائه چهره بهتری از ناتو در منطقه است. ناتو در سالهای گذشته تلاش های رسانه ای

وسیعی را با دعوت از روزنامه نگاران محلی برای بازدید از مقر ناتو در بروکسل و تشکیل سمینار هائی در بحرین و دوحه، تلاشی زیادی به کار برده تا هویت مستقل از آمریکا برای خود کسب کند ولی هنوز افکار عمومی مردم منطقه به درستی ، ناتو را بازوی اجرائی سیاست خارجی آمریکا می دانند.

منابع:

<http://www.nato-pa.int/Default.asp?SHORTCUT=676>

- After the Gulf War.
INTERNATIONAL JOURNAL, vol. 49, no. 2, Spring 1994, Whole Issue.
- L' apres-guerre du Golfe (5 articles).
POLITIQUE ETRANGERE, 56e annee, no. 2, ete 1991, p. 411-464.
- A Chronology of Events.
MILITARY TECHNOLOGY, vol. 15, no. 6, June 1991, p. 118-136.
- Crisis in the Gulf : A World Problem.
DEFENCE, vol. 21, no. 9, September 1990, p. 526-531.
- The First Fifty Days : Diary of the Iraq-Kuwait Crisis.
ARMY QUARTERLY AND DEFENCE JOURNAL, vol. 120, no. 4,
October 1990, p.
391-414.
- An account of the military, political and diplomatic events 2 August-20
September.